

**Úttektir á sjálfsmatsaðferðum grunnskóla
Haustið 2002**

Helstu niðurstöður

**Menntamálaráðuneytið
Desember 2002**

Menntamálaráðuneytið

Desember 2002

Útgefandi: Menntamálaráðuneytið
Sölvhólgötu 4
150 Reykjavík
Sími: 545 9500
Bréfasími: 562 3068
Netfang: postur@mrn.stjr.is
Veffang: www.menntamalaraduneyti.is

Umbrot og textavinnsla: Menntamálaráðuneytið

© 2002 Menntamálaráðuneytið

Efnisyfirlit

FORMÁLI	5
ÚTTEKTIR HAUSTIÐ 2002	6
STAÐA SJÁLFSMATS Í SKÓLUNUM.....	6
SJÁLFSMATSADFERÐIR SKÓLANNA	7
FRAMKVÆMD SJÁLFSMATS Í SKÓLUNUM	8
SAMANTEKT	9
VIÐAUKI	10
VIÐMIÐ	10
MATSTÆKIÐ.....	12
SKÓLAR Í ÚTTEKT HAUSTIÐ 2002	13
ÚTTEKTARAÐILAR HAUSTIÐ 2002	15

Formáli

Í lögum um grunnskóla nr. 66/1995 eru ákvæði þess efnis að sérhver skóli skuli innleiða aðferðir til að meta skólastarfið, þar á meðal kennslu- og stjórnunarhætti, samskipti innan skólans og tengsl við aðila utan skólans. Í lögunum eru einnig ákvæði um að á 5 ára fresti skuli að frumkvæði menntamálaráðuneytisins gerð úttekt á þeim sjálfsmatsaðferðum sem skólar nota. Ákvæði um úttektir á sjálfsmatsaðferðum grunnskóla komu til framkvæmda haustið 2001.

Menntamálaráðuneytið gaf vorið 1997 út bæklinginn *Sjálfsmat skóla* og er þar fjallað um tilgang og markmið sjálfsmats, sett fram viðmið fyrir sjálfsmat skóla, birtur gátlisti og gefið dæmi um ramma fyrir sjálfsmatsskýrslu. Þau viðmið sem lögð eru til grundvallar úttektum á sjálfsmatsaðferðum skóla eru einnig birt í *Almennum hluta aðalnámskrár grunnskóla* auk þess sem þau voru kynnt skólum í bréfi sem var sent öllum grunnskólum í júní 2000.

Haustið 2001 voru gerðar úttektir á sjálfsmatsaðferðum 27 grunnskóla, á vorönn 2002 voru sjálfsmatsaðferðir 39 skóla teknar út og á haustönn 2002 37 skóla. Á vorönn 2003 verða sjálfsmatsaðferðir 42 skóla teknar út og á haustönn 2003 tæplega 50 skóla.

Í þessari skýrslu er gerð grein fyrir helstu niðurstöðum úttekta á sjálfsmatsaðferðum grunnskóla haustið 2002. Er skýrslan send viðkomandi skólum og sveitarstjórnnum. Skýrsluna er einnig að finna á vef menntamálaráðuneytisins www.menntamalaraduneyti.is undir Mat og úttektir.

Úttektir haustið 2002

Í júní 2002 var viðkomandi sveitarstjórnnum og grunnskólum tilkynnt um úttektarskóla, tímasetningu úttektanna og úttektaraðila. Skólarnir höfðu verið valdir af handahófi meðal skóla á höfuðborgarsvæðinu og Suðurlandi (sjá nánar um úttektaraðila í viðauka).

Úttekt á sjálfmatsaðferðum skóla byggir m.a. á gögnum frá viðkomandi skóla, heimsóknnum í skólann og viðtölum við stjórnendur, kennara, fulltrúa annarra starfsmanna, nemendur og foreldra, eftir því sem við á.

Í úttektunum er lagt mat á stöðu sjálfmats, sjálfmatsaðferðir og framkvæmd sjálfsmatsins í einstökum skólum. Þau viðmið sem lögð eru til grundvallar við mat á sjálfmatsaðferðum eru að sjálfsmatið sé: formlegt, altækt, áreiðanlegt, samstarfsmiðað, umbótamiðað, árangursmiðað, stofnana- og einstaklingsmiðað, lýsandi, greinandi og opinbert (sjá viðauka).

Úttektaraðilar kynntu skólastjóra viðkomandi skóla niðurstöður úttektarinnar áður en þeim var skilað til ráðuneytisins.

Staða sjálfsmats í skólunum

Í 10 grunnskólum af þeim 37 sem voru teknir út liggur fyrir skrifleg opinber verkáætlun um sjálfsmat eða í um 27% skólanna.

Kerfisbundið sjálfsmat hefur farið fram í sjö skólum eða í um 19% skólanna. Staða sjálfsmats í skólunum í úttektinni er eftirfarandi:

Staða sjálfsmats	Fjöldi skóla
Kerfisbundið sjálfsmat á öllum helstu þáttum	3
Kerfisbundið sjálfsmat á tilteknum þáttum	4
Einstakar tilraunir við sjálfsmat	22
Undirbúningur kerfisbundins sjálfsmats hafinn	6
Ekkert hefur verið unnið við sjálfsmat	1
Annað	1

Af þeim sjö skólum sem höfðu framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat höfðu þrjár grunnskólar gefið út sjálfsmatsskýrslu. Skýrslurnar náðu ýmist til allra helstu þátta skólastarfsins eða til afmarkaðra þátta þess. Sjálfsmatsskýrsla var í vinnslu í tveimur skólum og tveir skólar höfðu ekki gefið út sjálfsmatsskýrslu.

Af þeim 22 skólum sem höfðu gert einstakar tilraunir við sjálfsmat höfðu níu grunnskólar gefið út sjálfsmatsskýrslur en 13 skólar höfðu ekki gefið út slíkar skýrslur.

Alls höfðu því 12 af 37 skólum gefið út sjálfsmatsskýrslu.

Sjálfsmatsaðferðir skólanna

Fjórir skólar af þeim sjö sem höfðu framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat byggðu sjálfsmatsaðferðir á samsettu og aðlöguðu kerfi. Sjálfsmatsaðferðir þriggja skóla byggðu á tilbúnu kerfi, sem voru: Skólarýnir, Aukin gæði náms (AGN) og danska kerfið Siðferðileg reikningsskil (Det Etiske Regnskab).

Í skólunum 22 sem höfðu gert einstakar tilraunir við sjálfsmat um afmarkaða þætti skólastarfsins var stuðst við samsett og aðlöguð kerfi.

Í þeim sjö skólum sem höfðu unnið kerfisbundið sjálfsmat voru niðurstöður eftirfarandi um hvort sjálfsmatskerfi skólanna uppfylli þau viðmið sem menntamálaráðuneytið hefur sett fyrir sjálfsmatsaðferðir (sjá viðauka):

Sjálfsmatskerfið telst:	Já	Nei
Formlegt	5	2
Altækt	5	2
Áreiðanlegt	7*	0
Samstarfsmiðað	4	3
Umbótamiðað	6	1
Árangursmiðað	5	2
Stofnanamiðað	6	1
Einstaklingsmiðað	7	0
Lýsandi	3	4
Greinandi	5	2
Opinbert	3	4

*Já eða já að hluta

Samkvæmt viðmiðum ráðuneytisins töldust fjórir skólar af þeim sjö sem höfðu framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat vera með fullnægjandi sjálfsmatsaðferðir, tveir skólar með fullnægjandi sjálfsmatsaðferðir að hluta og einn skóli með ófullnægjandi sjálfsmatsaðferðir.

Framkvæmd sjálfsmats í skólunum

Í skólunum sjö sem höfðu framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat taldist undirbúningur og kynning fullnægjandi í sex skólum og fullnægjandi að hluta í einum skóla.

Í fjórum skólum af þeim 13 sem höfðu framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat var framkvæmd umbóta í samræmi við aðgerða- og þróunaráætlun sem gerð var í kjölfar sjálfsmats. Enginn skólanna hafði metið hvort markmiðum í aðgerða- og þróunaráætlun hafði verið náð.

Í einum skóla af þeim sjö sem höfðu framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat höfðu verið sett viðmið um hvað bættur árangur í einstökum þáttum felur í sér. Í sex tilvikum var einstaklingsmiðað sjálfsmat nýtt við starfsmannastjórnun.

Framkvæmdin í heild taldist fullnægjandi í þremur af þeim sjö skólum sem höfðu framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat og fullnægjandi að hluta í fjórum skólum.

Samantekt

Helstu niðurstöður úttekta á sjálfsmatsaðferðum 37 grunnskóla haustið 2002 eru að sjö grunnskólar hafa framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat eða um 19%. Þar af hefur kerfisbundið sjálfsmat á öllum helstu þáttum skólastarfsins farið fram í þremur skólum.

Í eftirfarandi töflu má sjá samantekt á niðurstöðum um mat á sjálfsmatsaðferðum skóla:

Sjálfsmatsaðferðir skólans teljast:	Fjöldi skóla
Fullnægjandi	4 (11%)
Fullnægjandi að hluta	2 (5%)
Ófullnægjandi	31 (84%)
Samtals	37 (100%)

Þegar lagt var mat á framkvæmd sjálfsmats þeirra sjö skóla sem höfðu framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat eru niðurstöðurnar eftirfarandi:

Framkvæmd sjálfsmats telst:	Fjöldi skóla
Fullnægjandi	3 (43%)
Fullnægjandi að hluta	4 (57%)
Ófullnægjandi	0 (0%)
Samtals	7 (100%)

Þrjú grunnskólar af þeim 37 sem voru í úttekt haustið 2002 uppfylla að öllu leyti bæði viðmið ráðuneytisins um sjálfsmatsaðferðir og um framkvæmd sjálfsmats.

Viðauki

Viðmið

Viðmið ráðuneytisins sem lögð eru til grundvallar við úttektir á sjálfsmatsaðferðum skóla eru að sjálfsmatið sé:

1. Formlegt

Lýsing á aðferðum við sjálfsmat þarf að liggja fyrir í sjálfsmatsskýrslu, skólanámskrá og hugsanlega í fleiri skriflegum gögnum frá skólanum. Fram þarf að koma hvort um er að ræða viðurkennda sjálfsmatsaðferð eða samsetta og aðlagða aðferð. Gera þarf grein fyrir hvernig að sjálfsmatinu er staðið í heild. Í lýsingunni þarf að koma fram hverjir stjórna verkinu, hverjir vinna það á hverjum tíma og til hverra það nær.

2. Altækt

Sjálfsmatið skal ná til allra helstu þátta skólastarfsins, þ.e. markmiða, stjórnunar, náms, kennslu, námsmats, nemenda, starfsfólks, aðbúnaðar og ytri tengsla. Ekki er þó gert ráð fyrir að skólar geti tekið jafn ítarlega á öllum þáttum á hverju ári.

3. Áreiðanlegt

Mikilvægt er að sjálfsmatið byggi á traustum gögnum og áreiðanlegum mælingum. Gögn úr bókhaldi skólans, t.d. námsferilsskrá og fjarvistaskrá, þurfa að vera tiltæk. Skólar geta þó ekki í öllum tilvikum byggt á tölulegum gögnum, en þurfa þá að meta starf sitt með öðrum hætti, eins og viðhorfakönnunum meðal ólíkra hópa, t.d. meðal nemenda, starfsfólks, foreldra, viðtökuskóla, almennings, atvinnulífs og brautskráðra nemenda.

4. Samstarfsmiðað

Allt starfsfólk þarf með einum eða öðrum hætti að koma að vinnu við sjálfsmatið. Við skipulagningu og undirbúning sjálfsmatsins þarf að kynna öllum starfsmönnum umfang verkefnisins. Jafnframt þarf að nást sátt um framkvæmd þess. Verkaskipting þarf að vera skýr og sömuleiðis stjórnun og ábyrgð. Á þessu stigi þarf að hafa í huga þátttöku nemenda, foreldra og annarra hagsmunaaðila í sjálfsmatinu.

5. Umbótamiðað

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að birta aðgerða- og starfsáætlun um þær umbætur í skólastarfinu sem vinna þarf að í kjölfar sjálfsmats. Einnig þarf að birta upplýsingar um hvernig markmiðum umbótaáætlunar verði náð. Viðmið um hvað bættur árangur felur í sér þurfa að vera skilgreind.

6. Árangursmiðað

Skólinn skal vinna að því að meta hvort markmiðum skólans hafi verið náð og hvaða árangri skólastarfið hefur skilað út frá viðmiðum sem hann hefur sett sér. Þetta geta t.d. verið viðmið um námsárangur, vellíðan, umgengni, fjarvistir og brottfall.

7. Stofnana- og einstaklingsmiðað

Sjálfsmatið þarf að beinast bæði að stofnuninni sjálfri og einstaklingum innan hennar. Sem dæmi um þetta má nefna mat á frammistöðu skólans í samanburði við aðra, t.d. á samræmdum prófum og mat á stjórnun og kennslu.

8. Lýsandi

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að vera stutt hnitmiðuð lýsing (texti, myndir, töflur) á starfsemi skólans. Lýsingin þarf að hafa tengsl við markmiðssetningu.

9. Greinandi

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að birta styrk- og veikleikagreiningu, sem sett er fram kerfisbundið við hvern þátt matsins og síðan í samantekt í lokin.

10. Opinbert

Fyrirfram þarf að ákveða hverjir hafa aðgang að tilteknum þáttum sjálfsmatsskýrslu þarf að birta opinberlega. Hér þarf að tryggja að haldin séu í heiðri ákvæði gildandi laga, m.a. um meðferð persónuupplýsinga.

Matstækið

Menntamálaráðuneytið hefur hannað spurningalista á rafrænu formi sem úttektaraðilar skrá niðurstöður sínar í. Spurningalistarnir eru þrenns konar og fer val á spurningalista eftir stöðu sjálfsmats í hverjum skóla fyrir sig. Meginlistinn samanstendur af 42 spurningum sem úttektaraðilar svara ef skólinn hefur unnið að kerfisbundnu sjálfsmati. Listinn skiptist í fimm meginhluta:

I. Staða sjálfsmats – markmiðið er að fá fram upplýsingar um hver staða sjálfsmatsvinnu í skólanum er.

II. Sjálfsmatsaðferðir– markmiðið er að afla upplýsinga um það kerfi sem skólinn notar. Viðmiðin eru: formlegt, altækt, áreiðanlegt, samstarfsmiðað, umbótamiðað, árangursmiðað, stofnana- og einstaklingsmiðað, lýsandi, greinandi og opinbert og eru settar fram spurningar um hvert þeirra.

III. Framkvæmd sjálfsmats – markmiðið er að fá fram upplýsingar um hvernig til hefur tekist með framkvæmd sjálfsmatsins.

IV. Heildarniðurstaða – markmiðið er að fá fram lokaniðurstöðu úttektaraðila um annars vegar sjálfsmatsaðferðirnar og hins vegar um framkvæmdina. Til að svara þessum hluta byggja úttektaraðilar annars vegar á hluta II og hins vegar á hluta III (sjá hér að ofan).

V. Greinargerð – markmiðið er að fá fram stutta samantekt (hámark 1 bls. A4) á niðurstöðum ásamt athugasemdum og öðrum upplýsingum frá úttektaraðilum.

Ef skólinn hefur einungis gert einstakar tilraunir við sjálfsmat um afmarkaða þætti skólastarfsins fylla úttektaraðilar út spurningalista sem samanstendur af sjö spurningum. Stytttri listi er fylltur út ef ekkert hefur verið unnið við sjálfsmat eða undirbúningur sjálfsmats er hafinn. Úttektaraðilar skila í öllum tilvikum stuttri greinargerð með spurningalistunum.

Skólar í úttekt haustið 2002

Úttektir voru gerðar á sjálfsmatsaðferðum eftirtalinna skóla haustið 2002:

Höfuðborgarsvæðið:

1. Álftamýrarskóli, Reykjavík
2. Breiðholtsskóli, Reykjavík
3. Engjaskóli, Reykjavík
4. Hvaleyrarskóli, Hafnarfirði
5. Kársnesskóli, Kópavogi
6. Kópavogsskóli, Kópavogi

Suðurland:

1. Ásgarðsskóli, Kjósarhreppi
2. Barnaskólinn í Vestmannaeyjum
3. Brautarholtsskóli, Skeiða- og Gnúpverjahreppi
4. Flúðaskóli, Hrunamannahreppi
5. Gaulverjaskóli, Gaulverjabæjarhreppi
6. Gerðaskóli, Reykjanesbæ
7. Grunnskóli Mýrdalshrepps
8. Grunnskólinn á Hellu, Rangárþingi ytra
9. Grunnskólinn á Laugarvatni, Bláskógabyggð
10. Grunnskólinn í Austur-Landeyjum, Rangárþingi eystra
11. Pykkvabæjarskóli, Rangárþingi ytra
12. Grunnskólinn í Fljótshlíð, Rangárþingi eystra
13. Grunnskólinn í Grindavík
14. Grunnskólinn í Hveragerði
15. Grunnskólinn í Sandgerði, Reykjanesbær
16. Grunnskólinn í Þorlákshöfn, Ölfushreppi
17. Hamarsskóli, Vestmannaeyjum
18. Heiðarskóli, Reykjanesbæ

19. Holtaskóli, Reykjanesbæ
20. Hvolsskóli, Rangárþingi eystra
21. Kirkjubæjarskóli, Skaftárhreppi
22. Laugalandsskóli, Rangárþingi ytra
23. Lágafellsskóli, Mosfellsbæ
24. Ljósafossskóli, Grímsnes- og Grafningshreppi
25. Myllubakkaskóli, Reykjanesbæ
26. Njarðvíkurskóli, Reykjanesbæ
27. Reykholtsskóli, Bláskógabyggð
28. Seljalandsskóli, Rangárþingi eystra
29. Þingborgarskóli, Hraungerðishreppi
30. Varmárskóli, Mosfellsbæ
31. Villingaholtsskóli, Villingaholtshreppi

Úttektaraðilar haustið 2002

Í lok maí 2002 auglýsti menntamálaráðuneytið eftir aðilum til að taka að sér verkefni á sviði úttekta á sjálfsmatsaðferðum grunnskóla haustið 2002. Úttektir á sjálfsmatsaðferðum í hverjum skóla voru í höndum tveggja til þriggja einstaklinga sem saman hafa menntun og reynslu á sviði sjálfsmats, skólastarfs á grunnskólastigi og gæðastjórnunar. Úttektirnar voru framkvæmdar af einstaklingum, fyrirtækjum og stofnunum og gerði hvert úttektarteymi að lágmarki úttekt í þremur skólum. Eftirtaldir aðilar önnuðust úttektirnar:

Deloitte & Touche

Jóhanna G. Kristjánsdóttir

IMG - Ráðgarður

KPMG Ráðgjöf

Lovísa Kristjánsdóttir

Sylvía Guðmundsdóttir

Védís Grönvold